

Visietekst 3 uur extra Nederlands so

Bij de overstap naar het secundair onderwijs kan de klassenraad van zowel het basisonderwijs als het secundair onderwijs drie uur extra Nederlands opleggen aan leerlingen die de minimumdoelen/ eindtermen Nederlands van het basisonderwijs nog niet bereikt hebben. Met dit extra aanbod willen we leerlingen doelgericht ondersteunen in hun verdere taalontwikkeling, zodat zij sterker kunnen participeren in alle vakken en in het schoolleven.

Bij deze beslissing zijn de minimumdoelen/eindtermen richtinggevend, aangevuld met een brede kijk op de leerling. De klassenraad basisonderwijs houdt rekening met observaties over verschillende domeinen van taalcompetentie, informatie uit het leerlingendossier, evaluaties, eerdere ondersteuning en het effect daarvan, en het functioneren van de leerling in verschillende contexten. De klassenraad secundair onderwijs kan ook autonoom drie uur extra Nederlands toekennen, bijvoorbeeld op basis van de resultaten van de verplichte taalscreening in het eerste jaar.

Via de BaSo-fiche formuleert de klassenraad basisonderwijs handelingsgericht advies, zodat de secundaire school de leerlingen gericht kan begeleiden en opvolgen.

Minder taalsterke leerlingen hebben doorgaans moeite met zowel mondelinge, als schriftelijke taalvaardigheid. Zij ervaren moeilijkheden bij het begrijpen van instructies, het verwerken van complexere teksten en het verwoorden van hun inzichten of opvattingen. Daarom zetten we in deze uren Nederlands bewust in op het versterken van die vaardigheden. Tegelijk erkennen we dat taalvaardigheid niet losstaat van onderliggende bouwstenen zoals woordenschat, zinsbouw en taalgebruik. In onze aanpak voorzien we daarom een duidelijke opbouw: van het versterken van deze basis naar het toepassen ervan in betekenisvolle taalvaardigheidstaken.

We baseren ons allereerst op **drie belangrijke principes van krachtig taalonderwijs**: taal groeit in een context, in interactie en met gerichte taalsteun (Hajer, M. & Meestringa, T., 2020). Verder voegen we ook differentiatie en hoge verwachtingen als krachtlijnen voor deze extra taallessen.

Taal groeit in een context

Een rijke woordenschat is essentieel om zich in een taal te kunnen uitdrukken. Woorden worden echter niet duurzaam verworven wanneer ze geïsoleerd worden aangeboden. Daarom kiezen we ervoor om nieuwe woorden steeds aan te bieden binnen een betekenisvolle en herkenbare context.

We werken met authentiek en levensecht materiaal. Materiaal uit andere schoolvakken wordt best meegenomen en ingezet. Op die manier zien de leerlingen de samenhang en kunnen ze nieuwe woorden verbinden met hun voor- of vakkennis. We vertrekken waar mogelijk dan ook vanuit hun leefwereld. Door meerdere betekenisvolle verbindingen te leggen vergroten we de kans dat leerlingen woorden duurzaam verankeren én later vlot inzetten in nieuwe situaties. Context betekent dus niet louter een voorbeeldzin, maar het verwijst naar een krachtige leeromgeving waarin taal functioneel en relevant is.

Taal groeit in interactie

Taal leer je door ze te gebruiken. Daarom creëren we in deze lessen maximaal kansen tot interactie tussen leerlingen. Leerlingen krijgen ook een rijk taalaanbod, worden uitgedaagd om daarop te reageren en ontvangen gerichte feedback op hun taalgebruik.

We zetten in op werkvormen die interactie stimuleren: in duo's, kleine groepen en klassikaal. Wanneer leerlingen op een functionele en doelgerichte manier met elkaar in gesprek gaan, verhogen hun taalleerkansen aanzienlijk. Interactie vormt dan ook een essentieel onderdeel van onze didactiek.

Taal groeit met gerichte taalsteun

Veel leerlingen hebben nood aan expliciete ondersteuning om nieuwe (vak)taal te begrijpen en te gebruiken. Via taalsteun maken we taal toegankelijk en hanteerbaar. We begeleiden leerlingen bij lees-, luister-, spreek- en schrijfopdrachten door aandacht te besteden aan cruciale taalaspecten zoals de woordenschat, zinsstructuur en tekstopbouw. We modelleren taalgebruik en strategieën, geven voorbeelden, bieden schrijf- of spreekkaders aan en gaan in gesprek over de kwaliteit van oefeningen. We kunnen hun meertaligheid bijvoorbeeld inzetten als strategie om de betekenis van nieuwe woorden te achterhalen. Door verschillende voorbeeldteksten te vergelijken ontdekken leerlingen verder wat sterke taal is en waarom.

Deze ondersteuning is afgestemd op het niveau van de leerling en wordt geleidelijk afgebouwd. Zo werken we doelgericht toe naar meer zelfstandigheid, zelfvertrouwen in taalgebruik en zelfregulatie, waarbij de leerlingen hun leren kunnen bijsturen (Mahan & Ruiz de Zarobe, 2024).

Taal groeit door differentiatie en hoge verwachtingen

Differentiatie vormt verder een essentieel uitgangspunt binnen deze lestijden, gezien de heterogene samenstelling van de leerlingengroep. Op basis van beschikbare informatie, onder meer via de BaSO-fiche, en via gerichte observaties bij de aanvang van het traject, vormen we ons een zo volledig mogelijk beeld van de beginsituatie van de leerlingen.

De extra lessen die we drie keer per week na schooltijd kunnen plannen of als pakket van drie uur op woensdagmiddag kunnen aanbieden, stemmen we af op de specifieke noden van de leerlingen. Dit vertaalt zich niet in individuele trajecten voor elke leerling, maar in een flexibele inzet van ondersteuning, variatie in werkvormen en gradaties in taalsteun. Tegelijk stellen we hoge verwachtingen (Leerpunt, 2025; Van Peteghem et al., 2025). We weten dat leerlingen met de juiste ondersteuning kunnen groeien en vooruitgang boeken. Daarom werken we aan doelen net buiten hun comfortzone en moedigen we hen actief aan om die te bereiken.

Samenwerking stimuleren

Doorheen dit traject overleggen we regelmatig met de leraren van de reguliere lessen. Deze afstemming is essentieel en maakt transfer mogelijk. Zo vermijden wij dat de ondersteuning beperkt blijft tot deze lestijden. Wanneer we deze extra taallessen inbedden in een schoolbreed taalbeleid en verbinden met de klaspraktijk in alle vakken, maken ze een aanzienlijk verschil voor de leer- en participatiekansen van de leerlingen.

Effect ervaren

Tot slot vinden we het belangrijk dat leerlingen ervaren dat deze lessen een verschil maken. Door succeservaringen op te bouwen en zicht te krijgen op hun eigen vooruitgang, groeit hun motivatie voor deze extra lessen en neemt hun geloof in eigen kunnen toe, wat een noodzakelijke stap is om verder Nederlands te leren (Bandura, 1977; Wang et Sun, 2020).

Slotbeschouwing

Een volgende stap bestaat erin deze visie te vertalen naar de klaspraktijk, wat vaak een uitdaging vormt. Om onze leraren hierin te ondersteunen, hebben we groeilijnen met didactische tips en inspirerend materiaal (zie de webpagina 'Toolbox drie uur extra Nederlands') uitgewerkt.

Wanneer we dit materiaal bekijken, merken we dat de bovenstaande krachtlijnen op een geïntegreerde manier aan bod komen. De voorstellen zetten bovendien in op brede taalontwikkeling en besteden aandacht aan verschillende ontwikkelkansen op vlak van taal: school- en instructietaal, communicatieve vaardigheden in het Nederlands en de transfer tussen Nederlands en andere vakken.

De lessuggesties en tips kunnen ingezet worden als remediëring om leerlingen doelgericht te ondersteunen en specifieke taalmoeilijkheden aan te pakken. Daarnaast kunnen ze dienen als gerichte preteaching, zodat leerlingen met meer zelfvertrouwen kunnen deelnemen aan de reguliere lessen.

Referenties

Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191–215.

Coussement, S. & Dejonckheere, P. (2024). Leidraad Onderwijs vanuit hoge verwachtingen. Stichting Leerpunt. Hertaling van Van den Bergh, L., Van Amerongen, M., Gunsch, R., Timmermans, M. & Timmermans, A. (2021). Leidraad Onderwijs vanuit hoge verwachtingen. Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek..

Hajer, M. & Meestringa, T. (2020). *Handboek taalgericht vakonderwijs*. Coutinho

Mahan, K. R., & Ruiz de Zarobe, Y. (2025). Scaffolding English language learners. In *Springer International Handbooks of Education: Handbook of language teacher education*. Springer.

Van Peteghem, H., Engels, N., Vandecandelaere, M., & Placklé, I. (2025). Transforming teacher beliefs through professional learning for powerful learning environments. *Professional Development in Education*.

Wang, C., & Sun, T. (2020). Relationship between self-efficacy and language proficiency: A meta-analysis. *System*, 95, 102366.

